LLUÍS LLACH

LES DONES DE LA PRINCIPAL

Empúries narrativa

Lluís Llach

Les dones de la Principal

Editorial Empúries
Barcelona

© Lluís Llach, 2014

Primera edició: octubre del 2014

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,
Editorial Empúries
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Impressió: Romanyà Valls
DIPÒSIT LEGAL: B. 16.538-2014
ISBN: 978-84-9787-961-3

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra requereix l'autorització escrita de l'editor;
la llei preveu sancions per als infractors.
Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment de l'obra,
podeu sol·licitar permís al Centro Español de Derechos Reprográficos,
a través del portal www.conlicencia.com
o bé trucant als telèfons 91 702 19 70 / 93 272 04 47.
Tots els drets reservats.

TAULA

PRIMERA PART

1. Al balancí 13
2. La visita 29
3. Al Mas Gran 65
4. Un pedrís, un cos 93
5. El vell litigi 109
6. Quan el desig disposa 149
7. Un vespre particular 163
8. Celler Vall Costa 189
9. Les cendres d'un símbol 197

SEGONA PART

10. Confidències 209
11. Un funeral amb espectres 231
12. Dos dits de vi dolç 245
13. El gran secret 259
14. La claror d'una conversa 265

15. Anar morint 279
16. El vermell d'un solideu 285
17. A les cavallerisses 293
18. S'ensenyen les cartes 305
19. Trenquen la baralla 335
20. Corre la notícia 343

FINAL

21. Les cendres recorden 347

1

AL BALANCÍ

Dijous 7 de novembre de 1940

L'Úrsula va pujar al primer pis per fer com sempre que la deixaven sola: s'assegué al balancí del senyor Andreu, va gratar en la memòria la imatge d'aquell home i es digué «que en pau descansis».

Després, també com sempre, va perdre la vista entre els mobles i objectes que omplien la sala noble de la Principal. «N'hi ha massa», es va dir. I és que, des que hi van instal·lar el gran piano de cua, el saló li semblava atapeït. Per cert, hauria de pujar amb el plomall perquè, damunt la tapa lacada i a contrallum de qualsevol finestral, la pols proclamava que no hi havia feinejat des de feia tres dies. En realitat ja no servia per a gaire més que per a això: treure la pols. Però els anys al servei de la casa i l'estima que li tenia la Maria li atorgaven algun privilegi. Com aquell matí que, mentre els servents i treballadors de la Principal acompanyaven obligats la Senyora a oir missa al Mas Gran, ella n'estava dispensada.

Era en aquelles estones, quan es quedava tota sola, que pujava a les estances dels amos i s'asseia al balancí de l'Andreu. S'hi acomodava amb prudència i disposava amb cura un coixinet per recolzar-hi el cap. D'allà estant, començava a repassar els objectes, com si li fossin nous a l'esguard, i sempre n'hi havia algun que la voleiava des dels records fins al llindar dels somnis.

Estava quasi instal·lada, i per l'escletxa d'una porta mal ajustada veié un feix de claror. Venia de la biblioteca. Ah, la Maria s'havia descuidat d'apagar-hi el llum una altra vegada. «Ja fa dies que la nena s'hi tanca masses hores», rumiava incorporant-se. Va entrar-hi per apagar la làmpara que il·luminava la taula de lectura, plena a vessar de papers, plànols guixats, escrits corregits, llibres amb números... No sabia què preparava la nena, però de ben segur que en portava alguna de cap. I grossa, perquè fins havia prohibit que ningú de la Principal entrés en aquella estança. L'única ella, amb permís per airejar les catifes, fregar el terra i treure la pols dels mobles, després de fer-li jurar per déu i sa mare de no tocar ni un sol paper ni desar cap objecte al seu lloc.

Va tornar remugant al balancí. Els seients que del desequilibri en fan una virtut són traïdors, tant per entrar-hi com per sortir-ne, i més a l'edat en què la força s'ha esmunyit dels braços i de quasi pertot. Va buscar la bona positura i quan recomençava el ritual va semblar-li com si sonés el picaporta del casalot, molt tènue. Va imaginar alguna de les criatures de Pous entretenint-se amb malifetes per les portes de les cases i no en volgué fer cas. La mandra la posseïa i no es va voler aixecar una

altra vegada. Entrar a la biblioteca li havia avivat el record de quan la Vella, que així és com tothom anomenava la Maria Roderich, mare de l'actual senyora, va muntar aquella magnífica sala de lectura en homenatge al seu marit, en Narcís Magí. Ah, sí, foren temps magnífics...

LA VELLA I LA PRINCIPAL. SOMNI

Ben cert que aquella dona era forta de caràcter i gestionava la hisenda com si menés una caserna, però el sobrenom de la Vella ja l'hi havien encolomat quan a penes tenia vint anys, just quan heretà quasi totes les possessions dels Roderich a Pous, després que la filloxera devastés l'Abadia. Governar la Principal, el seu celler, terres i negocis, no era senzill per a una dona nascuda en el darrer terç del segle dinou. Però si, a més a més de ser femella, posseïa un patrimoni envejat a tota la comarca i gaudia d'un estatus que generava tèrboles gelosies entre els mascles dominants que l'envoltaven, aleshores la dificultat esdevenia colossal.

A Pous, tothom opinava que un bon matrimoni podia arranjar aquest desajustament entre natura i conveniències, col·locant un home de provada fermesa al capdavant de la mansió més rica del poble. Però, quan la Maria Roderich decidí maridar-se, va triar un mascle tan farcit de béns i riqueses com desinteressat en l'exercici dels poders terrenals, per dir-ho d'alguna manera. Segurament la Vella s'hi va casar enamorada però, al parer de la gent més llesta del poble, s'hi afegien dues conve-

niències afavoridores: omplir la caixa de cabals i seguir mantenint-se en el comandament de la Principal.

Els pares del Narcís Magí eren comerciants d'entre els més acabalats de Rius, però moriren prematurament en un naufragi del vaixell que els tornava de Londres. El seu fill únic, que feia poc havia acabat la carrera d'advocacia només per satisfer-los, es trobà sobtadament legatari d'una hisenda més que abundosa. Malauradament, amb aquella fortuna no va heretar cap ambició per multiplicar-la ni tan sols gestionar-la, segons criticaven els socis més selectes del Gran Cercle de Comerç de Rius. Així que va optar per convertir la imprevista condició d'hereu venturós en una plena dedicació al privilegi, talment com si es tractés d'un ofici. Algú podria pensar que a un tal personatge li escaurien atributs com dròpol, descregut o tarambana. Res d'això.

En Narcís va avaluar la grandària del seu llegat i comprengué que si ho planificava bé i després es disciplinava als càlculs, viuria de rendes tants anys com els déus li adjudiquessin. Un cop els platets de la balança foren plens de propòsits i refusos, veié l'agulla ostentosament descentrada i no ho dubtà un sol minut; va aprofitar l'oportunitat per menar el tipus de vida que havia somiat des que s'inscriví a la facultat de dret de Barcelona mancat de vocació: passejar, llegir, anar a concerts, escriure, pensar, viatjar..., res que fos de profit, segons l'opinió de molta gent. Però aquell jove va convertir el no fer res de profit en una professió i, si bé al principi s'hi aplicà com un delerós aprenent, amb el temps n'esdevingué un artesà refinat.

Era un noi desconcertant, recordava l'Úrsula en el seu llimb de becaines, amb uns comportaments que vulneraven la lògica dels bons costums. Com per exemple que després del matrimoni amb la Maria Roderich no volgués quedar-se a Rius i, deixant descol·locada la flor i nata del Gran Cercle de Comerç, es traslladés a Pous, un poble petit mig enterrat en una vall i erm d'horitzons socials. Un altre: des que arribà a la Principal va procurar no canviar res en el bategar d'aquella casa. Es diria que s'hi emmotllà discretament, com si no volgués trasbalsar l'ordre de les coses que la Maria ja havia establert. Tampoc pretengué el comandament econòmic ni intervenir en l'abundant activitat comercial que s'hi duia a terme. A banda de no tenir-ne l'instint, intuïa que la seva dona tampoc l'hi hauria permès. La Maria manegava els molts guanys i conflictes de la Principal amb un sentit de l'autoritat que ell no anhelava. Més encara, el fascinava veure la determinació amb què la seva muller es feia respectar en uns temps gens proclius a permetre que una dona fos al capdavant de res ni de ningú.

Val a dir que la Maria Roderich professava una profunda estima per aquell home sensible, diferent dels altres i, sobretot, tan diferent d'ella mateixa. En veritat, quan s'emmirallava cada matí, no observava que l'ornamentés ni una sola de les virtuts que estimava d'en Narcís. Però aquesta manca de coincidències acabà funcionant com aquells engranatges dentats que si no s'acoblen poden fer sang però que si s'aparionen fan girar la maquinària amb una estranya precisió. Doncs, encara que fou jutjat com un prodigi, la maquinària va

girar harmònicament i sense grinyolar durant els deu anys que convisqueren plegats.

De tants mascles com havien pul·lulat al voltant de la Vella pretenent-ne amor o fortuna, en Narcís fou l'únic que li mostrava deferència i que era capaç de desvetllar-li quelcom que no havia posseït mai: curiositat i ganes de saber. Era un home culte i estrany que la considerava i tractava d'igual a igual, que sempre li proposava temes de conversa interessants o li demanava sovint el parer sobre qüestions que els marits no compartien mai amb les dones. La Vella, per primera vegada a la vida, es sentia obligada a cavil·lar més les preguntes que les respostes que havia de donar. I si, com passava freqüentment, els seus pensaments o punts de partida no conjuminaven o estaven netament enfrontats, la contrarietat, per a ell, es convertia en repte, o millor encara en un convit a cercar els perquès de la disparitat de criteris i a avaluar les distàncies però sempre amb l'intent de reduir-les, complementar-les o, si més no, comprendre-les.

Aquests trets, inaudits entre els mascles que l'havien pretès, la deixaven entre atordida i meravellada. La Maria Roderich es reconeixia tossuda i morruda en el terreny de les creences religioses i es vantava de ser conservadora i antiquada en quasi tota la resta. Però en Narcís i la seva manera d'enfocar les coses la feien entrar en el discerniment i, algunes vegades, es trobava modificant o qüestionant pensaments que creia inamovibles sense que aquest procés la incomodés. Ans al contrari, sentia dins seu una sensació plaent. Com quan de petita treia els

llaços i embolcalls perquè la sorprengués un nou regal.

També era palmari que en Narcís anava mancat de passions prou arrauxades per satisfer-la a fons, i si bé aquest aspecte va preocupar-la durant l'inici de la relació, aviat valorà aquesta pobresa d'ardències com el preu necessari que contrabalançava l'exercici del coneixement, la cultura i la sensibilitat. Així que, sospesat tot plegat, es va resignar a unes prestacions matrimonials escasses per al cos i abundoses per a la testa.

Durant moltes hores del dia transitaven per viaranys distanciats, ell dedicat al gaudi de la reflexió i ella fent i desfent dins i fora de la Principal. En les estones de retrobament gaudien l'un de l'altre talment com si es redescobrissin, com si l'esforç per l'acostament de les seves ànimes generés energies plaents. Ell, meravellat per una fortalesa que sempre li mancaria, i ella, extasiada per la llum d'uns horitzons que només el seu home li permetia abastar.

Fou així com s'avesaren l'un a l'altre i es divertiren a crear un àmbit de concordança, fins al punt que enllà dels anys que convisqueren plegats, ningú a la Principal recordava un mal mirar, una discussió agrejant i molt menys un mal gest. Això, en un espai en què habités la Vella, era considerat tot un miracle pels servents que, preveient tempestats, assaborien l'harmonia.

En tota aquesta descoberta hi hagué un instrument transcendent, una mena de símbol de la seva avinença: fou el llarg piano de cua que en Narcís s'endugué de la casa de Rius. Presidia des del bell mig la sala de la Principal, i cada dia, quan arribava el capvespre, en Narcís

s'asseia al tamboret que feia joc amb l'instrument, li canviava l'altura segons l'alçada del seu estat d'ànim i es delia tocant una estona. La Vella s'asseia al balancí del seu pare, ben a prop però donant l'esquena al marit, potser per protegir la intimitat dels llagrimalls o per no veure l'esforç mecànic d'on eixia el prodigi. Aleshores reclinava el cap, tancava els ulls i restava com inerta. Només un lleuger somriure als llavis delatava la felicitat envaint-la. En Narcís potser tocava amb una tècnica limitada però tenia talent per a l'expressió i d'alguna manera intuïa que acaronant el piano també acaronava els espais més sensibles i ocults de la seva muller.

Estranyament no s'havien proposat tenir fills, un deure matrimonial d'obligat compliment que quasi mai no va ser motiu de conversa. Només un dia, la Vella insinuà que li agradaria la companyia d'una nena, però sense insistir-hi gaire perquè, en tot el que pertocava als misteris del llit i les seves derivacions, en Narcís feia el desentès. Tanmateix, i conjuminant-se factors de natura ignota o atzarosa, en alguna de les nits de mecànica reproductiva que practicaven espaiadament, en Narcís va deixar-la prenyada, quan la Maria ja n'havia perdut les esperances. En veritat, no se'n sabia avenir. I les llengües viperines del poble tampoc. Tant fou així que aviat es va inventariar una llista de tres o quatre fornits xicots de Pous que podien haver intervingut en el fenomen.

La Maria Roderich, mal anomenada la Vella, va trencar aigües sobtadament i, quasi al mateix instant, uns terribles dolors la van encendre. Els seus esgarips aguts i planyívols esgarrifaren les pedres d'aquell casalot, dels

cups fins a les golfes. Quan els servents comprengueren que el tràngol ja era inajornable, iniciaren els preparatius per a un esdeveniment tan exposat i dues serventes sortiren a percaçar l'única llevadora que hi havia a Pous, la Presentació. Al mateix temps, el senyor Narcís ordenava a en Raül, el capatàs, córrer fins a telègrafs per enviar un despatx al doctor Lluch de Rius, requerint-ne la presència immediata.

Les dues serventes anaven disposades a recórrer mig poble, perquè ja era sabut que a la Presentació mai no se la trobava a casa quan era menester d'urgència. Mentrestant la Rosa, la cuinera, va posar olles a bullir amb prou aigua per netejar i fregar el que calgués. A banda en preparà una de petita per fer la infusió de marialluïsa que, segons es creia, calmava els espasmes de la partera, i encara una altra de farigola per si quedava ferida oberta en algun lloc delicat.

Al costat de la Rosa, i amb l'arruga torta que tenia al front ben pronunciada, hi era ella, l'Úrsula, esfilagarsant teles de cotó i ordenant-les damunt del taulell net. Servirien per eixugar i netejar. O per col·locar-les xopes i calentes a la ronyonada de la Maria i ajudar-la en les contraccions. Les de textura més delicada les va separar en un lloc a banda perquè fossin el primer embolcall del nadó abans de posar-li les puntetes que ja tenia preparades.

Però el part no en sabia res d'esperes ni rellotges, i les dues hores que el bon metge va tardar a fer els mil vint-i-set revolts que el separaven de Pous van obligar la llevadora Presentació a prendre el comandament, després d'engolir d'amagatotis un got sencer d'aigua

del Carme per millorar els reflexos i apaivagar l'excitació. Un cop ja es sentí reconfortada, va donar indicacions que trasbalsaren la Principal amb un anar i venir de dones traginant coses entre la cuina, el bany i l'habitació.

A la cambra de la partera i sota la presència serena del senyor Narcís, que volgué assistir la seva esposa contra el parer de tothom, començaren a arribar olles, draps nets que sortien ensangonats, consells, crits, laments... i cares que dibuixaven pronòstics espantosos. Finalment, i tan sols cinc minuts després que arribés el doctor Lluch de Rius, aparegué aquell cos rebregat, xop de sang i humors fètids. Una xiqueta minúscula que la Vella no va poder veure perquè finalment l'havien desmaiat els dolors i les pèrdues.

Per voluntat del seu pare li van posar el mateix nom de la mare, i així la Maria Blanca Basilissa Magí i Roderich fou batejada al cap de pocs dies, molt més discretament del que la gent de Pous hauria preferit.

Corria l'any 1910, i amb la vinguda d'aquell inesperat tresor tot semblava encaminar-se. Però sovint el destí feineja només pel seu compte i, quatre mesos després del naixement de la nena, el senyor Narcís va emmalaltir d'allà on li naixien els més bons sentiments. Debades els millors metges de Rius i Barcelona li cercaren remei, fins que es resignaren a no tenir-ne. Davant de les magres perspectives, en Narcís, que exigia que se l'informés de l'exacte estat en què es trobava, va preferir el retorn a la Principal per ben morir. I al cap d'un mes i mig, després de demanar a la seva dona que el despullés, es deslliurà

serenament al no-res, sense un panteix, com si assaborís un son calmós, posant-se en braços de la seva mestressa fins que la dalla li aturà el cor.

La Vella va quedar profundament desesmada. De ben segur que en el Narcís no havia trobat l'amor principesc que havia fantasiejat ni l'amant arriscat que li destarotés els sentits, però sí un company de rara i exquisida natura. Quan va morir, l'Úrsula i molta gent fabulaven que la mestressa buscaria algú amb qui maridar-se o si més no amb qui allitar-se convenientment, però no fou així. La Vella disposà els seus sentiments com una ceba, i només molt ensota de l'aspror de les pells externes guardà un nucli sempre amorós per al record del seu home. A partir d'aquell moment i de cares enfora, només ensenyà les espines i va amagar les flors per sempre.

En Narcís va llegar-li una fortuna gens negligible entre valors, diners i propietats. També quadres, escultures i, juntament amb el piano, una corrua d'objectes valuosos amb què havia farcit la casa durant aquells anys, com si volgués deixar-hi delicats testimonis del seu pas. Però el llegat més voluminós foren els llibres; llibres als armaris, a les caixes, les taules plenes de llibres, en qualsevol racó de la casa on aquell home hagués pogut seure més de tres minuts s'hi trobaven llibres. Tants i tants que la Vella va reunir-los tots en una estança espaiosa adjacent a la sala noble, i foren suficients per fornir una biblioteca que, presidida per un retrat del finat, aixecava consideració i respecte a tothom que la visitava, a banda d'ornar la Principal amb una pàtina de cultura i refinament.

La cerimònia dels funerals, la vídua va presidir-la des del cadafal situat en el mateix presbiteri, al costat esquerre de l'altar, un exclusiu privilegi dels Roderich. Deien els testimonis que passava pregàries amb vehemència desaforada, mirant al cel i aguantant la nena contra el pit, talment com un reclam perquè Déu baixés els ulls. En veient-la així, els feligresos maldeien que amb la força de les seves oracions i la fragilitat de la criatura volia entendrir Nostre Senyor perquè s'apiadés del seu marit. Aquella dona sospitava que si les seves conviccions religioses tenien el fonament que el seu Narcís negava, de ben segur que el seu home ja cremava en els inferns. I, sincerament, tot i que Déu sempre tenia raó, n'estava indignada.

A mesura que l'ensopiment de l'ofici religiós li calmava les temences, va intentar una mena d'esbós filosòfic sobre la fragilitat dels humans, ja fos com un darrer homenatge al seu Narcís o per fintar l'avorriment d'una missa tan solemne. Però la cotilla l'engavanyava i no respirava bé. Havia esmorzat sense remordiments i tenia unes flatulències que li inflaven el ventre. Sortosament el cadafal parava lluny de la feligresia i podia esventar les angoixes mentre s'acusava que darrerament s'engreixava en excés. Allà, dalt del presbiteri i en aquell moment cerimoniós, va jurar abstenir-se del que calgués per no acabar essent una dona fofa i boteruda.

Fins que va pesar 123 quilos no va deixar de perjurar. Ella deia que menjava poc, que s'engreixava dels nervis, i fins i tot la cuinera, que no parava de satisfer-la, li dava la raó. Sigui com sigui, el greix persistia a omplir

les corbes que li quedaven per atapeir i a crear-ne de noves a força de saxons inesperats, que repartia per tota l'amplada de la seva anatomia. Eren els nervis. No es portava la contrària a una senyora i menys a la Vella de la Principal.

Per cert, la Rosa, la cuinera, va morir dos anys després del naixement de la nena. Val a dir que veient-se-la venir, i coneixent el nou desfici de l'ama, va recomanar-li una col·lega que es deia Neus, una noia d'uns trenta anys, amb un fill de dos, embarassada de sis mesos i tot plegat sense un pare per assenyalar. La Vella mai no l'hauria triat, en aquell estat i circumstàncies, però la fama que la precedia i la setmana que la tingué a prova la persuadiren que, tot i no haver-la de menester perquè ella ja s'engreixava dels nervis, la servaria.

El seu pes desmesurat, i els dolors que li procurava, induïren els metges de Barcelona a descobrir que tenia la columna vertebral bífida i que, si no ho remeiava amb continència, en pocs anys perdria mobilitat i augmentarien els dolors fins a amargar-li l'existència. Malauradament, els nervis no li permeteren aprimar-se ni la Neus tampoc i, en pocs anys, els pronòstics es van complir. Ja abans d'assolir el volum definitiu, traginar aquell cos al ritme de les seves cavil·lacions se li feia dificultós. D'altra banda, cada dia que passava en solitud acumulava motius per preveure un futur en què els plaers escassejarien. Així que, per no desfavorir la Neus, va optar per encomanar una cadira gestatòria, modesta inspiració d'aquella que tenia dibuixada en una estampeta vaticana que guardava a la tauleta de nit. De tal manera, qua-

tre portadors la muntarien sobre les esquenes per dur-la quan calgués i fins a on manés, sense haver de retenir-se les apetències.

Durant la construcció d'aquella cadira que va executar en Ramon, el millor fuster del poble, l'expectació dels vilatans de Pous va ser entusiasta i creixent. En arribar el capvespre, els homes tornaven del camp apressats per endreçar-se una mica i encaminar-se amb les mullers endiumenjades fins a la fusteria, a observar com s'hi anava construint la Gestòria, que era com la gent havia decidit escapçar el nom d'aquell estri.

Aviat es van haver d'organitzar petites cues per agilitzar i millorar la visita a cal fuster. De bon principi, al Ramon ja li semblava bé, per fi es sentia merescudament afalagat amb un encàrrec de filigrana i essent el centre del petit món de Pous. Fins que la xafarderia va començar a congregar-hi tanta gent que ho hagué de resoldre treballant a porta tancada, amb balda interior, per mor de tenir pau creativa i no esguerrar el projecte.

S'ha de donar per entès que en clausurar la porta es van abrivar tota mena de maldiences. La més estesa la propagaren les dues germanes beates de ca l'apotecari; segons elles, que la Vella volgués una gestatòria a semblança de la que utilitzava el Papa de Roma era un acte irreverent envers els poders superiors, que ja s'encarregarien que la cadira no sortís mai de cal fuster. En tot cas i fos com fos, a Pous no es parlava d'altra cosa mentre durà l'execució del singular encàrrec.

El dia que aquell moble s'hagué de traslladar de la fusteria fins a la portalada de la Principal, es va organit-

zar espontàniament quelcom més semblant a una processó que a l'entrega professional d'una comanda. Malgrat les protestes d'en Ramon, que patia perquè arribés indemne, una munió de vilatans se la van carregar a l'esquena entre bromes i escarnis. La mestressa, avisada de tanta expectació, es va entretenir esmenant-se els volums i tot seguit baixà amb posat solemnial.

Es féu un silenci expectant. Ella mirà i remirà aquell moble, d'un cantó i de l'altre, de dalt a baix, i finalment, amb gran conhort de la gentada, va anomenar els quatre treballadors de la casa predestinats a ser els portadors forçats al sacrifici. Els féu aixecar la cadira i els ordenà que assagessin de conduir-la pels carrers més estrets del poble i, perquè la càrrega fos l'adequada, va manar a l'Úrsula i a la Neus que s'enfilessin dalt del parament, ja que un assaig sense «una mica» de pes no seria fiable.

I així va partir la comitiva, amb els portadors tentinejant mentre s'acostumaven a manegar els desequilibris d'aquell estri, que per cert es feia prou dolorós perquè en Ramon no havia previst folrar els braços de la Gestòria amb algun coixinet per endolcir la fusta, que es clavava a les espatlles. I més havent de suportar el pes de l'Úrsula i la Neus, que eren la riota de la corrua d'encuriosits.

De pujada cap a l'església ja es sentien els esbufecs dels portadors, sobretot els de darrere, que, sorpresos per la novetat, procuraven fintar les mofes dels acompanyants i la fluixesa de les cames. Després van tombar fins al cantó dret del temple, on hi havia tres carrerons difícils d'entomar, sobretot el segon, que combinava un

angle tancat, una pujada pronunciada i una paret cantonera molt sortida que, si no s'encarava bé, fins les mules més experimentades hi deixaven mitja sàrria. Feren i referen tantes maniobres com va caldre i alguna vegada vorejaren l'infortuni, secretament desitjat pels molts pouencs espectadors. Però finalment l'assaig va concloure al gust de tothom i, encara amb l'Úrsula i la Neus enfilades al setial, exhibint ara una pàtina transcendent, van tornar a la Principal sense esgarrinxar la Gestòria.

La Vella els va rebre a peu de carrer i, després d'escoltar el dictamen detallat a la mateixa portalada, va triar una tela, uns quants coixins i, amb veu prou alta perquè la sentís tothom, va ordenar que preparessin el necessari per al proper diumenge: aniria a oir missa a la capella del Mas Gran dalt de la cadira.

L'avís fou rebut i pregonat a l'instant, i aquell diumenge, a Pous, hi hagué una rua inaudita, amb la Gestòria, les gases de la Vella voleiant per damunt dels portadors, els servents de la Principal seguint al darrere, tota la quitxalla corrent-hi al voltant i, és clar, el públic de Pous, que s'hi va afegir per veure-ho passar tot plegat, alguns fascinats per l'original miratge i d'altres pregant als inferns una bona ensopegada que desgavellés tot el parament. Però al final ja se sap que la magnitud de l'assistència determina la categoria d'un esdeveniment. I, certament, l'estrena de la Gestòria fou tot un èxit, i se'n va parlar durant anys.